MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
ABIGAIL LOFARO

Seduta tat-30 ta' Marzu, 2012

Citazzjoni Numru. 66/2008

Ines Calleja (ID No. 496132 M) f'isimha u bhala prokuratur tal-assenti Mary Paolini, Frank Calleja (ID No. 150227 M), Edith Zerafa (ID No. 83136 M),
Alfred Fsadni (ID No. 775327 M), Dr Ivan Fsadni (ID No. 107062 M), Marika Fsadni (ID No. 103465 M), Dr Helga Fsadni (ID No. 391772 M), Kurunell Dr Anthony
Cremona (ID 0550724 M), Mary Benvenuti (ID 697230 M),
Susan Vella Bardon (ID No. 281654 M), Alfred Cremona
(ID No. 281259 M) f'ismu u bhala prokuratur tal-assenti
Robert Cremona, Dr John Bonnici Mallia (ID 866744M),
Louisette dei Conti Sant Manduca (ID 326246 M),
Anna Meli Bugeja (ID No. 292049 M), Victoria Camilleri

**(ID No. 693853 M), Charmaine Attard (ID No. 703461 M), Margaret Bonnici Mallia (ID 740656 M), Simon Bonnici
Mallia (ID No. 444485 M), Michael Bonnici Mallia (ID. No.
476488 M), May Denaro (ID No. 178333 M), Victor Denaro
(ID No. 411256 M), Helena Denaro (ID No. 542062 M) u Christanne Wirth (ID No. 593058 M)**

vs

1. Kummisarju tal-Art
2. Direttur, Awtorita' dwar it-Trasport ta' Malta u b'digriet tal-14 ta' Ottubru, 2010 u b'nota tat-2 ta' Novembru, 2010 l-Awtorita' ghat-Trasport f'Malta assumiet l-atti tal-kawza minflok il-konvenut Direttur, Awtorita' dwar it-Trasport ta' Malta

Il-Qorti:

Rat ir-rikors guramentat ippresentatat mill-atturi fl-24 ta' Jannar 2008, li *in forza* taghha, wara li ppremettew :

1. Illi l-esponenti huma lkoll proprjetarji f'sehem indiviz bejniethom ta' porzjon art tal-kejl ta' madwar hames mija sitta u sebghin metri kwadri (576m.k.) li tinsab fiz-Zebbiegh limiti tal-Mgarr (Malta), liema art tinsab biswit il-Knisja ewlenija fiz-Zebbiegh, u dan kif jirrizulta mill-pjanta hawn mehmuza, u mmarkata bil-blu (Dok. C);
2. Illi in forza ta' dikjarazzjoni ta' akkwist ta' art li harget fil-Gazzetta tal-Gvern fl-10 ta' Lulju 1992 (Dok. D), giet esproprjata porzjon art tal-istess atturi rikorrenti tal-kejl ta' madwar seba' mija u hamsin metru kwadru (750mk), li wkoll tinsab fiz-Zebbiegh limiti tal-Mgarr (Malta), u li taghti ghall-istess Knisja taz-Zebbiegh, u liema porzjon art tigi biswit dik imsemmija aktar 'l fuq, u dan kif jirrizulta mill-pjanta hawn mehmuza (Dok. C), u mmarkata bl-isfar;
3. Illi din il-porzjon art imsemmija fil-klawsola precedenti giet esproprjata sabiex minn fuqha tghaddi triq

progettata li twassal ghall-istess Knisja, u dan in forza tal-istess dikjarazzjoni;

4. Illi ghalkemm giet konkluza tali esproprjazzjoni, l-imsemmija triq progettata minnflok li ghaddiet minn dik il-porzjon li effettivament giet esproprjata, ghaddiet ukoll in parte minn dik il-porzjon art proprjeta' tal-esponenti illi hija mmarkata bil-blu, b'tali mod illi t-triq progettata giet spostata ghal fuq parti mill-art proprjeta' tal-atturi rikorrenti li ma kienitx esproprjata;

5. Illi dan l-izvilupp, konsistenti f'moghdija ta' triq, sar bi ksur u vjolazzjoni tal-pjan tal-izvilupp, peress illi l-porzjon art minn fejn ghaddiet it-triq jaqa barra mill-iskema, oltre illi l-intimati, jew min minnhom, uzurpaw u okkupaw porzjon art proprjeta' tar-rikorrenti atturi li ma kienitx esproprjata u li ma hemmx il-htiega li tigi esproprjata ladarba gja giet esproprjata porzjon art adegwata u addattata sabiex issir triq minnha;

6. Illi ghalhekk bix-xoghol imwettaq mill-intimati, jew min minnhom, l-atturi rikorrenti gew imcahhda minn porzjon art proprjeta' taghhom, u dan b'mod abbuziv u kontra l-Ligi;

7. Illi l-atturi rikorrenti sofrew danni per konsegwenza ta' dan l-agir abbusiv, senjatament minhabba li ma setghux iwettqu l-izvilupp tal-proprjeta' taghhom, kif kellhom hsieb illi jaghmlu, oltre illi twaqqa' hajt li kien jikkonfina din il-porzjon art, kif ukoll qed isir uzu minn porzjon art proprjeta' tal-atturi rikorrenti li ghalhekk dawn tal-ahhar qed jigu mcahhda mill-uzu taghha;

8. Illi ghalkemm il-konvenuti intimati gew interpellati, kemm bl-intervent tal-Ombudsman kif ukoll bi protest gudizzjarju, sabiex jirrimedjaw is-sitwazzjoni billi jirrintegraw ghall-istat originali taghha dik il-porzjon art proprjeta' tal-esponenti li giet uzurpata u okkupata abbusivament, huma baqghu inadempjenti;

Talbu li l-konvenuti jghidu ghaliex din il-Qorti m'ghandhiex :

1. Tiddikjara illi bit-twettiq tax-xoghol li sar mill-intimati, jew min minnhom, konsistenti fil-mghodija ta' triq li twassal minn Triq Sir Temi Zammit, Zebbiegh (Mgarr) ghall-Knisja taz-Zebbiegh (Mgarr), huma uzurpaw u

okkuppaw abbusivament porzjon art proprjeta' tal-atturi rikorrenti, minflok illi ntuzat esklussivament dik il-porzjon art li giet esproprjata u li kienet specifikament intiza sabiex minnha tghaddi t-triq progettata;
2. Tiddikjara lill-intimati, jew min minnhom, responsabbli ghad-danni sofferti mill-atturi rikorrenti, u tillikwida tali danni okkorrendo bl-opera ta' periti nominandi;
3. Tordna lill-konvenuti intimati, jew min minnhom, jirrintegraw il-porzjon art proprjeta' tal-atturi rikorrenti, u li ma gietx esproprjata, ghall-istat originali taghha, u jipprovdu sabiex it-triq tghaddi mill-porzjon art li effettivament giet esproprjata;
4. Tordna lill-konvenuti intimati, jew min minnhom, ihallsu lill-atturi rikorrenti dik is-somma li tigi likwidata in linea ta' danni;

Bl-ispejjez, inkluz tal-protest gudizzjarju datat 11 ta' Mejju 2007 (Ref No. 182/07), u bl-imghax legali kontra l-konvenuti intimati ngunti ghas-subizzjoni;

Rat il-lista tax-xhieda ta' l-atturi;

Rat ir-risposta guramentata ta' l-awtorita konvenuta, li in forza taghha hija eccepiet :

1. Illi preliminarjament f'din il-kawza ghandu jigi kjamat fil-kawza l-Kunsill Lokali Mgarr illi huwa l-awtorita kompetenti ghat-toroq residenzjali fil-konfini li tahtu taqa' din l-art in kwistjoni;
2. Illi minghajr pregudizzju, l-ewwel talba attrici ghandha tigi michuda bl-ispejjez stante illi l-pretensjonijiet migjuba f'din it-talba huwa infondati fid-dritt u fil-fatt;
3. Illi l-Awtorita Dwar it-Trasport ta' Malta ghaldaqstant mhiex responsabbli ghall-ebda Danni u konsegwentement it-tieni u r-raba talba ghandha tigi michuda bl-ispejjez;
4. Illi rigward it-tielet talba attrici, l-Awtorita Dwar it-Trasport ta' Malta mhiex l-Awtorita responsabbli stante illi l-Kunsill Lokali Mgarr (Malta) irid johrog il-permessi necessarji sabiex isiru xogholijiet ohra;
5. Salv eccezzjonijiet ohra;

Rat il-lista tax-xhieda tal-awtorita konvenuta;

Rat ir-risposta guramentata ta’ l-konvenut Kummissarju ta’ l-Art, li in forza taghha huwa eccepixxa :

1. Illi preliminarjament, in kwantu għat-talbiet għad-danni, dawn huma preskritti bit-trapass ta’ sentejn fit-termini ta’ l-Artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili, il-Kap 16 tal-Liġijiet ta’ Malta.

2. Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, kif se jiġi ppruvat aħjar fil-mori tal-kawża, mhuwiex minnu li l-konvenut Kummissarju ta’ l-Artijiet użurpa u okkupa l-porzjon art in kwistjoni u għamel ix-xogħlijiet fuqha.

3. Illi barra minn hekk, l-istess konvenut lanqas ma awtorizza lil xi ħadd biex jużurpa, jokkupa jew jagħmel xogħlijiet fuq l-istess art.

4. Illi l-konvenut mhuwiex responsabbli għall-ispustament tat-triq in kwistjoni jew għall-vjolazzjoni tal-pjan ta’ żvilupp.

5. Illi għalhekk huwa bl-ebda mod ma ċaħħad lir-rikorrenti mill-użu tal-proprjeta’ tagħhom.

6. Illi mingħajr preġudizzju għall-eċċezzjoni preliminari ta’ danni, lanqas hemm bażi legali għat-talba tad-danni.

7. Illi għaldaqstant t-talbiet kollha tar-rikorrenti kif diretti kontra l-konvenut Kummissarju ta’ l-Artijiet huma infondati fil-fatt u fid-dritt u għandhom jiġu miċħudin bl-ispejjeż kontra l-istess rikorrenti.

8. Salv eċċezzjonijiet ulterjuri

Rat il-lista tax-xhieda ta’ l-konvenut Kummissarju ta’ l-Art;

Semghet lix-xhieda li tressqu;

Rat id-dokumenti li gew esebiti, il-provi li gew prodotti u l-atti ta’ dan il-procediment;

Rat in-nota ta’ osservazzjonijiet tal-atturi;

Rat illi l-konvenuti minkejja illi inghataw kull opportunita sabiex jaghmlu dan ma ipprezentawx nota ta’ sottomissjonijiet;

Rat illi l-kawza thalliet ghas-sentenza ghallum;

Ikkunsidrat :

Illi il-Qorti ghandha quddiemha talba ghal dikjarazzjoni li bit-twettiq ta’ xoghol konsistenti f’moghdija ta’ triq, li sar mill-intimati jew min minnhom, l-istess intimati jew min minnhom uzurpaw u okkupaw abbusivament porzjon art proprjeta’ tal-atturi minflok li ntuzat esklussivament dik il-porzjon art li giet esproprjata u li kienet specifikament intiza sabiex minnha tghaddi t-triq progettata. Konsegwenzjalment, il-Qorti ghandha wkoll quddiemha talba ghal dikjarazzjoni tar-responsabbilita’ tad-danni sofferti mill-atturi u talba ghal likwidazzjoni tal-istess danni sofferti. L-atturi qed jitolbu wkoll illi il-Qorti tordna lill-konvenuti jew min minnhom jirrintegraw il-porzjon art mertu tal-kawza u li ma gietx esproprjata ghall-istat originali taghha u jipprovdu sabiex it-triq tghaddi mill-porzjon art li effettivament giet esproprjata. L-atturi qed jitolbu wkoll illi il-Qorti tordna il-hlas tad-danni hekk likwidati.

Illi min-naha taghha l-Awtorita’ Dwar it-Trasport ta’ Malta tikkontendi li, fost eccezzjonijiet ohra, li ghandu jigi kjamat in kawza l-Kunsill Lokali Mgarr *stante* li huwa l-awtorita’ kompetenti ghat-toroq residenzjali fil-konfini li tahtu taqa’ l-art in kwistjoni.

<u>Rigward it-talba ghal dikjarazzjoni ta’ xoghol li sar b’mod abbusiv</u>

Illi il-Qorti ser tghaddi sabiex, fid-dawl tat-talbiet tal-atturi, tezamina l-porzjon art li giet effettivament esproprjata. Illi

jirrizulta bl-aktar mod car mill-kopja tal-gazzetta tal-gvern[1] illi l-art li giet esproprjata hija art tal-kejl ta’ 750 metru kwadru li tmiss mill-Grigal u mil-Lbic ma’ proprjeta’ ta’ Frank Calleja u mill-Punent ma’ Triq Sir Temi Zammit gewwa l-Imgarr Malta.

Illi l-atturi jikkontendu li t-triq li saret ghaddiet minn fuq art li effettivament ma kienitx esproprjata, u dan allura sar bi ksur tal-pjan ta’ zvilupp, bir-rizultat li huma gew imcahhda mill-art proprjeta’ taghhom. L-attur Frank Calleja, permezz tal-affidavit tieghu, esebit a fol 34 tal-process, jikkonferma li fuq l-art in kwistjoni u cioe’ l-proprjeta’ tal-atturi, it-triq li giet kostruwita, m’hijiex skond il-pjanti tal-esproprjazzjoni jew il-pjanti tat-toroq approvati mill-MEPA. L-istess xhud jghid li l-atturi ppruvaw isibu rimedju permezz tal-Ombudsman, tant li dan tal-ahhar gharraf lill-Awtorita dwar it-Trasport biex tikkonforma ruhha mal-esproprjazzjoni u l-Iskema tal-Pjan approvat mill-MEPA. L-attur jispjega wkoll kif l-ADT kienet waslet biex tiehu azzjoni skond ir-rakkomandazzjonijiet tal-Ombudsman izda meta kien wasal biex jibda x-xoghol, is-sindku tal-Imgarr oggezzjona u l-ADT waqqfet ix-xoghol.

Ikkunsidrat :

Illi il-Perit Walter Portelli, li jahdem mal-Awtorita’ Dwar it-Trasport permezz tax-xhieda tieghu[2], qal li meta l-attur Frank Calleja kien ilmenta mal-istess Awtorita’, din tal-ahhar kienet talbet *scheme alignment* mill-MEPA (kif jirrizulta minn Dok. WP1 esebit a fol 47 tal-process) u kien fil-fatt irrizulta li l-ilment kien gustifikat. Din ix-xiehda issahhah l-argument u t-tezi tal-atturi fis-sens li t-triq giet mibnija fuq art li effettivament ma kienitx esproprjata, specjalment meta jikkonferma li “***fil-presenti it-triq qieghda parti fil-parti mhux esproprjata u parti le***”. L-istess xhud jispjega wkoll li l-Awtorita’ Dwar it-Trasport ser iccaqlaq it-triq u taqla’ l-bankina, tant li fiz-zmien tax-xiehda tieghu kien hemm diga’ stima tax-xoghol liema stima kienet giet approvata u kien intaghzel ukoll il-

[1] Esebita a fol 12 tal-process
[2] Esebita a fol 44 tal-process

kuntrattur. Il-Qorti thoss li gialadarba l-Awtorita' Dwar it-trasport iddikjarat dan it-tibdil, dan necessarjament ifisser li l-istess Awtorita' irrikonoxxiet il-fatt li l-atturi gew imcahhda mill-art proprjeta' taghhom minghajr ebda bazi fil-ligi u rrikonoxxiet ukoll li bhala Awtorita', kellha tiehu dawk il-passi necessarji sabiex l-atturi jergghu jinghataw lura l-art li ttihditilhom u li gew imcahhda minnha minghajr ebda bazi legali. Illi anke l-Perit David Vassallo fix-xiehda tieghu[3] ikkonferma li l-ilment tal-atturi kien gustifikat. Victor Fiorentino, *planning control officer* fit-*transport planning authority* tal-MEPA, jispjega[4] li t-triq kif suppost saret skond il-pjan regolatur hija ttrecjata blu (ara Dok. VBF3 esebit a fol 52 tal-process), filwaqt li kif effettivament saret huwa mmarkat bil-gold. L-istess xhud ikompli jispjega li dik il-parti mmarkata bil-gold turi t-triq kif giet imwessa u "***li mhux fil-pjan regolatur***".

Il-Qorti taghmel referenza wkoll ghad-dikjarazzjoni li saret fuq il-gazzetta The Sunday Times nhar il-5 ta' Ottubru 2008 u li permezz taghha sar tentattiv sabiex jigu notifikati s-sidien mhux maghrufa tal-art in kwistjoni u mertu tal-kawza, bl-intenzjoni li l-Kunsill Lokali tal-Imgarr kellu l-intenzjoni li jintavola applikazzjoni ghall-*alignment* tat-triq. Izda il-Qorti tara li sal-10 ta' Novembru 2008, u cioe' sad-data meta xehed Victor Fiorentino, minn ricerka li ghamel hu stess, irrizulta li ma kien hemm ebda applikazzjoni sabiex issir it-triq. Izda mbaghad, permezz tax-xiehda tal-Perit Silvio Farrugia[5], gie dikjarat li l-Kunsill Lokali Mgarr kien intavola applikazzjoni biex jissanzjona l-linja tat-triq kif inhi (Ref. PA 5055/08). L-istess Perit esebixxa dokument (Dok. SF(i)) li juri d-differenza "***bejn it-triq kif inhi imwessgha bhalissa u t-triq kif ippjanta mill-MEPA***"[6]

Ikkunsidrat :

---

[3] Esebita a fol 46 tal-process
[4] Ara x-xhieda tieghu esebita a fol 58
[5] Ara x-xhieda tieghu esebita a fol 94
[6] Ara x-xhieda tal-Perit Salvino Farrugia a fol 97 tal-process

Il-Qorti rat ukoll ix-xiehda ta' Margaret Falzon[7] li tahdem fi hdan id-Dipartiment tal-Artijiet li, filwaqt li taghti d-dettalji tal-art li giet esproprjata, tiddikjara wkoll li "***d-dipartiment ma jiccekjax jekk l-art li giet esproprjata hix l-istess li ttiehdet jew aktar***". Jekk id-dipartiment tal-artijiet esproprja l-art in kwistjoni *ai termini* tal-*President Declaration* (u dan *ex admissis* mid-dipartiment stess), allura dan ifisser li ma kellhiex id-dover li taccerta ruhha li t-triq li saret, fattwalment saret fuq l-art li giet esproprjata u mhux fuq art akbar? Il-Qorti tara li dan l-ezercizzju kien kompetu tal-istess dipartiment *stante* li dan kellu d-dover li jaccerta ruhu li l-art li huwa stess esproprja tkun fattwalment dik l-art li fuqha tinbena t-triq.

Il-Qorti tara ghalhekk illi l-atturi rnexxielhom jippruvaw, sal-grad rikjest mill-ligi, li gew imcahhda minn art proprjeta' taghhom u li effettivament ma gietx esproprjata, dan anke tenut kont tal-fatt li Margaret Falzon (li tahdem mad-Dipartiment tal-Artijiet) ikkonfermat li fuq l-art in kwistjoni kien hemm *President Declaration* wahda biss, u cioe' avviz numu 454 ta' Lulju 1992, flimkien mal-pjanta relattiva bin-numru LD 364/91.

<u>Rigward it-talba ghal danni</u>

Illi l-konvenut Kummissarju tal-Art eccepixxa l-preskrizzjoni ta' sentejn *ai termini* tal-Artikolu 2153 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta fir-rigward tad-danni allegati mill-atturi.

Illi nhar it-30 ta' Jannar 2009, l-atturi ddikjaraw li m'ghandhomx aktar provi ghajr prezentata ta' xi dokumenti u rizerva ta' nomina ta' espert tekniku sabiex jaghmel valutazzjoni tad-danni subiti mill-attur izda sussegwentement, nhar l-24 ta' Marzu 2009, l-atturi ghalqu l-provi taghhom.

Il-Qorti rat li gialadarba l-atturi ma ressqu ebda forma ta' prova relatati mad-danni minnhom allegati, m'hemmx lok ghall-Qorti sabiex tidhol fil-kwistjoni relatata mal-

[7] Ara x-xhieda taghha esebita a fol 79 tal-process

preskrizzjoni tal-istess. Ghalhekk in vista ta' nuqqas ta' provi, it-tieni talba tal-atturi ma tistax tigi milqugha.

Ghaldaqstant, u ghar-ragunijiet fuq imsemmija, il-Qorti qeghda taqta u tiddeciedi din il-kawza billi tilqa' l-ewwel u it-tielet talbiet attrici, izda tichad it-tieni u r-raba talbiet taghhom. Bl-ispejjez kif mitluba kontra l-konvenuti fi kwoti indaqs bejniethom.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------